

CEYHAN'DA BİR MEVSİMLİK BAYRAM: TEPGEÇ/TEPREŞ

[*]Fatmagül Küçük TURSUN

ABSTRACT

Culture is a phenomenon that mankind has been witness to the centuries-long adventure of existence . Transferring this knowledge to the next generation delivered to the present day , in every society emerges in different ways . Specific elements of the culture of their communities is a constant interaction . A change in a single feature affects all the other elements . This culture led to a multiplicity of differentiating in this way each region . Beliefs, traditions , social norms and differing forms of thought , diversified. At this point, appears to folk culture . Folk culture is transferred from generation to generation over time, shaped by society, beliefs, customs, norms, created a style of living and thinking bütündür.Tarihin seasonal transitions from the first ages of the form of the ceremony has been celebrating Hunter agrarian society , such a society has for ceremonies blessing and abundance . Former Turkish culture were held in the winter after the arrival of spring . As a result of the arrival of spring in the face of human nature against the attitude of joy, whatever it is called in almost every region emerges is a celebration of the spring festival . Settled in the Crimea Crimean Turks migrated to Turkey after Turkey's diverse geography of the Crimean Turks living in Ceyhan, also celebrated as the feast of seasonal Tepgeç/Tepreş bear traces of culture and the culture of the next generation transmission function accommodates itself . In this article, the Crimean Turks and celebrated with the coming of spring Ceyhan Tepgeç / Tepreş feast day and try to look at the details of the framework of folk culture .

Keywords: Tepgeç/Tepreş, Crimean Turks, Ceyhan, Culture, Folklore, Seasonal Festival.

* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi, Uzman Türkçe Öğretmeni

A Seasonal Festival in Ceyhan: Tepgeç/Tepreş

ÖZ

Kültür, insanlığın yüzyıllardır süren varoluş serüveninin tanığı olmuş bir olgudur. Bir sonraki kuşağa aktarılacak günümüze ulaştırılan bu birikim, her toplumda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Toplumlar özgü olan kültürün kendi içindeki unsurları arasında sürekli bir etkileşim vardır. Bir unsurdan meydana gelen bir değişim diğer tüm unsurları etkilemektedir. Bu durum, kültürün her coğrafyada bu şekilde farklılaşarak çeşitlenmesine neden olmuştur. İnançlar, gelenekler, toplumsal normlar ve düşünüş biçimleri de farklılaşarak, çeşitlenmiştir. Bu noktada halk kültürü karşımıza çıkmaktadır. Halk kültürü, zaman içinde kuşaktan kuşağa aktarılacak şekilde şekillenen, toplumun inançları, gelenekleri, yaşayış ve düşünüş tarzıyla normlarının oluşturduğu bir bütündür. Tarihin ilk devirlerinden itibaren mevsimsel geçişler tören şeklinde kutlanmıştır. Avcı toplumdan tarımcı topluma geçildiğinde bu törenler bereket ve bolluğa yönelik olmuştur. Eski Türk kültüründe de kıştan sonra baharın gelmesi törenlerle kutlanmıştır. İnsanoğlunun doğa karşısındaki tavrının neticesinde baharın gelmesi karşısında duyulan sevinç, hemen her coğrafyada adı her ne olursa olsun bir bahar bayramı kutlamasını karşımıza çıkarmaktadır. Kırım'dan Türkiye'ye göç sonrası Türkiye'nin farklı coğrafyalarına yerleşen Kırım Türkleri gibi, Ceyhan'da yaşayan Kırım Türkleri arasında da kutlanan bir mevsimlik bayram olan Tepgeç/Tepreş, kültürün izlerini taşımakta ve bir sonraki kuşağa kültürü aktarma işlevini kendinde barındırmaktadır. Makalemizde Ceyhan'da baharın gelmesiyle birlikte Kırım Türklerince kutlanan Tepgeç/Tepreş bayramına ve ayrıntılarına halk kültürü çerçevesinden bakmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Tepgeç/Tepreş, Kırım Türkleri, Ceyhan, Kültür, Halk Kültürü, Mevsimlik Bayram

Giriş

Kültür, bir toplumun gelişme sürecinde meydana getirdiği, yarattığı, kuşaktan kuşağa aktardığı, maddi ve manevi öğeler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Ortaya çıktığı toplumun yaşayış ve düşünüş tarzını yansıtarak kimlik oluşturan kültür, var olduğu toplumu diğer toplumlardan farklı kılar. Kültür, toplumun doğal çevresinden yani coğrafyasından da etkilenir. Ayrıca kültür, toplumsal düzeni sağlayan, topluma kimlik kazandıran, toplumsal dayanışma ve birlik duygusu yaratan

ve toplumsal kişiliğin oluşmasını sağlayan bir bütünlüktür. Toplumlara özgü olan kültürün kendi içindeki unsurları arasında sürekli bir etkileşim vardır. Bir unsurda meydana gelen bir değişim diğer tüm unsurları etkilemektedir. Bu durum kültürün her coğrafyada bu şekilde farklılaşarak çeşitlenmesine neden olmuştur. İnançlar, gelenekler, toplumsal normlar ve düşünüş biçimleri de farklılaşarak, çeşitlenmiştir. Bu noktada halk kültürü karşımıza çıkmaktadır. Halk kültürü, zaman içinde kuşaktan kuşağa aktarılarak şekillenen, toplumun inançları, gelenekleri, yaşayış ve düşünüş tarzıyla normlarının oluşturduğu bir bütünlüktür. Halk kültüründe bayramların ve mevsimlik bayramların önemli bir yeri vardır.

1. Bayram ve Mevsimlik Bayram

Bayram, Tük Dil Kurumu tarafından, “1. Milli ve dini bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler., 2. Özel olarak kutlanan gün, 3. Sevinç, neşe.” olarak tanımlanmıştır. Mevsimlik bayram kavramı ise, mevsimsel bir takvime bağlanan bayramları tanımlamak için kullanılmaktadır. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan toplumlar için mevsim oldukça önemli bir “zaman” ve “zamanlama” unsuru olmuştur. Mevsimlik bayramlar, genellikle sonbahar ve ilkbaharda yapılan, insanlığın çeşitli ihtiyaçlarına cevap veren törenler olarak kutlanmıştır. Bayramlardaki kutlama uygulamalarının temelinde, koruyucu güç tarafından kutsanma isteği vardır Kutlama ve kutsanma kavramları, insanlığın ilk dönemlerinden itibaren oluşan “bir yaratıcı güç” fikrinin etrafında şekillenmiştir. Belli zamanlarda meydana gelen kötülüklerden korunmak ve hayatını daha rahat devam ettirmek isteyen insan, yaratıcı gücün koruyuculuğuna ihtiyaç duymuştur. (Ekici, 2002:62).

Tabiat ve iklim insan hayatının ve düşüncesinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Orta Asya'nın iklim koşulları tarıma imkan vermediği için hayvancılık Türklerin başlıca geçim kaynağı olmuştur. Hayvancılıkla uğraşan toplum için mevsim kavramı kış ve yazdan oluşmaktadır. Kış zorluk, yaz ise rahattır. Yazın habercisi olan ilkbaharda bayram yapılmasının sebebi budur (Koca, 2002:52). İslamiyet öncesi Türk kültüründe bahar bayramı yapılarak, kıştan sonra canlanan doğanın sevinçle karşılandığını ve şenlikler düzenlendiğini biliyoruz (Artun, 2002:19).

“Nevruz ve Hidrellez kutlamalarına ve bu kutlamalar içindeki inanmalara, ritüellere ve diğer pratiklere bakıldığında, yapılan her şeyin yeni yılın gelişini kutlamak olduğu açıkça görülür. Türkler arasında, geçmişten günümüze, hayatın baharda başladığına dair kesin olarak kabul edilmiş bir inanış bulunmasına rağmen, şubattan hazirana kadar uzanan ve coğrafi şartlara göre değişebilen bahar başlangıcının tarihinde her zaman farklılaşma olmuştur. Ancak baharın başlangıcı olarak

21 Mart ve 6 Mayıs tarihleri yaygınlık kazanmıştır. Doğal olarak, bu başlangıç yeni yılın da başlangıcı sayılmıştır. Mitoloji çağında ve hayvancı sosyokültürel dokuda, yılın başlangıcının erken bahar dönemlerinde, bunun karşısında, tarımcı sosyokültürel dokuda geç bahar dönemlerinde aranması yadırganmaması gereken bir olgudur.”(Oğuz, 2002: 80).

“Türk topluluklarında bayramlar, şenlikler ve toylar her zaman büyük bir coşku ve neşe atmosferi içinde günümüze kadar kutlana gelmiştir. Bu özel günlerde, toplum fertleri birbirlerine sevgi ve saygı ile yaklaşır, kırgınlıklar giderilir ve toplum içinde birlik ve beraberlik hissi uyanır. Yine bu günler, toplum bireyleri arasında yardımlaşma ve paylaşma hissini en yoğun yaşandığı anlardır. Birçok toplum tarafından, özellikle ilkbahar aylarında kutlanan bahar bayramları da toplum bireylerini kaynaştırıcı, birlik ve beraberliğin yaşandığı önemli günlerdendir. Dünyada hemen hemen tüm milletler baharın gelişini yine kendi kültürel kalıpları içerisinde kutlamaktadır.”(Bayraktar ve Saçkesen, 2012:50).

2. Tepgeç/Tepreş

Eski Kırım Derneği resmi sitesinde şöyle denmektedir: Tepreş, yüzyıllar boyunca devam etmekte olan halk kültürünün bir parçasıdır. Onda Kırım Türkünün ruhunun inceliği, halk kültürünün zenginliği saklıdır. Bu vesileyle düzenlenen gün, aynı zamanda birlikte olmanın verdiği lezzete ayrı bir tat, ayrı bir ahenk katar. Kırım Derneği resmi sitesinde ise şöyle denmektedir: Tepreş, Kırım Tatarlarının Hidrellez sonrası kutladıkları bir bahar bayramıdır. Eskiden Kırım Türklerinde Hidrellez’den sonra gelen ilk Cuma günü “Tepgeç-Tepreş” günü olarak kararlaştırılmıştır. Hidrellez Cuma gününe rastlarsa, bu pekiyi bir yıl geçeceğine inanılır. “Kıdırlez Cuması” bugüne denmektedir. “Tepreç” kelimesinin canlanmak, hareketlenmek manasına gelen depreşmek(tepreşmek) fiilinden türediği düşünülmektedir. Ayrıca bir başka fikre göre Arapça’da, kırlara çıkarak gezinti yapmak, ferahlamak anlamına gelen “teferrüc” sözü Kırım Türkleri şivesine “tepreç” şeklinde girmiş ve yerleşmiş olacak ki, bu da aynı manayı ifade etmektedir.

Kırım’da kutlanan Tepgeç/Tepreş hakkında Nogay köyü Bayasut’ta 1933’te doğan Petey Bekmuratova şu bilgileri vermektedir: Mayıs ayının ilk Cuma günü kutlanır, genç ve yaşlılar Tepgeç/Tepreş’i birlikte kutlarlar, dualar okunur, kalakay yenir ancak alkol tüketilmez (Bushakov, 2013:19). Kırım’da Tepgeç/Tepreş’in, Hidrellez’den yani 6 Mayıs’tan sonra gelen ilk Cuma günü kutlandığını belirten Yurtsever, Tepgeç/Tepreş ile Hidrellez’i aynı öneme sahip birbirine benzeyen bayramlar olarak görmektedir (Yurtsever, 1973:41-42).

“Dobruca’da Tepgeç/Tepreş, her yılın Mayıs ayının ilk Cuma günü kutlanmaktadır. Sabahtan köy kızları ve delikanlılar en güzel elbiselerini giyerek, en iyi atlarını koştukları arabalarla, köyün belli bir tepesinde, çayırında veya orman alanında toplanırlar. Kızlar bir arada, erkekler bir arada çınlaşmaya başlarlar. Kızlar önceki gün hazırladıkları maylı kalakayı çevrelere bağlayarak dostları delikanlılara verirler. Ayrıca at yarışları ve atlı araba yarışları da yapılır. İkinci vaktine hatta akşama kadar süren tepreşte güreş müsabakaları olur. Davul zurna ile delikanlılar milli oyunlar oynarlar. Tepreş günü köyde ihtiyar kadın ve erkeler kalır. Erkekler, kadınların gönderdiği maylı kalakayı Cuma namazından sonra camide yiyerek dua ederler. Dualarında yazın bereketli, ekmeğin ve yağın bol olmasını dilerler.” (Ülküsal, 1987:102).

“Eskişehir’de nevrurun bir benzeri olan ve baharın gelmesiyle beraber özellikle Anadolu’ya göç etmiş Kırım Tatar Türkleri arasında kutlanan bahar bayramlarından biri de Tepreştir. Kırım Tatar Türkleri Tepreşi, geçmişten günümüze her bahar döneminde büyük bir coşku ile kutlamış ve bu kutlamayı belli bir takvime bağlamışlardır.” (Bayraktar ve Saçkesen, 2012:50). “Kırım Türkleri tarafından düzenlenen bu şölenin, Türkiye’de en çok Eskişehir’de yapıldığını söyleyebiliriz. Eskiden Kırım halkı, yaşadıkları yerlerde bu şöleni kendileri düzenlerken, daha sonra resmi dernek ve vakıflara devretmiştir. Eskişehir’de yapılan tepreç şöleni, yıllardır birbirini görmeyen ya da birbiriyle tanışmayan ama ortak bir paydada bir araya gelen halkın kaynaşmasında önemli rol oynar. Ayrıca tepreç mahsulün bol olması, yokluk olmaması ve sağlık için yapılan dua ile başlamaktadır. Daha sonra yapılan açılış konuşmalarının ardından “ant etkenmen” olarak adlandırılan Kırım milli marşı ve İstiklal marşı söylenmektedir.”(Oğuz ve Kasımoğlu,2005:96).

3.Ceyhan’da Tepgeç/Tepreş

Ceyhan’da Kırım göçmenlerin dağınıklaşmaya başlayan yerleşimi, çağın şartlarından dolayı köylerde yaşayanların şehre yerleşmesiyle akrabalık bağların zayıflaması, kültürü aktaran, göçle gelen ve göç sonrası ilk neslin alt nesillere kültürü aktarma işini devretmek istemesi gibi çeşitli nedenlerle Tepgeç/Tepreş yeniden canlandırılarak son on yıldır kutlanır hale getirilmiştir. Ceyhan’da Tepgeç/Tepreş, baharın gelmesiyle kutlanan, kültürel izleri aktaran, birlik olma hissini kuvvetlendiren, sosyal işlevi olan ve ağırlıklı şölen havasında geçen, bu yönüyle Türk kültürünün izlerini taşıyan, dans ve müziğin etkin olarak kullanımından kaynaklı eğlence yönü olan, genellikle yüksek ağaçlık ve sulak yerde yapılmasıyla kültürel hatırlatan bir mevsimlik bayramdır.

3.1 Kutlanma Zamanı

Adana Ceyhan'da Tepreş, her yıl Mayıs ayının ilk ya da ikinci pazar gününde kutlanmaktadır. Hidrellez ile yakın tarihlerde yada Hidrellez sonrası kutlanan bu bayramın. Pazar günü kutlanması insanların çalışma şartlarıyla bağlantılıdır. Ceyhan'da kutlanan bu bayram aynı zamanda baharın Kırım'da ortaya çıktığı rivayet edilen tarihe denk getirilmektedir. (K.1, K.2,K.3,K.4)

3.2 Kutlanma Yeri

Tepreş kutlamaları, kutlanmaya başlandığından beri Ceyhan'a bağlı "Yellibel Köyü"nde yapılmaktayken son üç yıldır Çakaldere Köyü'nde kutlanmaktadır(K.5). Seçilen her iki alanda ağaçlarla kaplı,sulak, yüksek ve yeşil bir alandır.

3.3 Kutlanma Şekli

Ceyhan'da Tepgeç/Tepreş, çeşitli etkinliklerin yapılabileceği, Kırım ve Türk bayraklarıyla süslenmiş bir meydan etrafında piknik şeklinde yapılan bir mevsimlik bayram kutlamasıdır. Tepgeç/Tepreş, Ceyhan'da Kırım ve Türk milli marşlarının okunmasıyla başlar. Ardından Kur'an-ı Kerim okunarak dualar edilir. Tepgeç/Tepreş'e katılanlar, açık havada bir gün geçirmenin yanı sıra beraberce yemek yer, halk oyunu oynar ve yapılan konuşmalara, sohbetlere katılır. Kırım'dan Halk oyunları toplulukları gelerek bu bayrama katılır. "Serbest Kaytarma" adı verilen oyunu Tepgeç/Tepreş'e katılan herkes oynar. Sanatçıların konser verdiği de olur. Türkiye'nin diğer illerinde yapılan Tepgeç/Tepreş lerde rastlanan güreş, yarışma, kalagay tıgırtma ve tepreş ağası seçimleri Ceyhan'da karşımıza çıkmaz. Ancak, geleneksel yemeklerden oluşan gıda satışı ile derneklerin logolu ticari ürünlerinin satışı mevcuttur (K.1, K.2,K.3,K.4).

3.4 Tepgeç/Tepreş'in İşlevi

Bugün Ceyhan'da kutlanan Tepgeç/Tepreş'in en önemli işlevi, Kırım'dan göç eden, Adana ve yakın illerle Ceyhan'ın değişik yerlerinde yaşayan Kırım Türklerini bir araya getirerek onlara kültürel bağlarını hatırlatmasıdır.

Tepgeç/Tepreş'te Kırım Türkleri köbete, çiğ börek, sarı burma gibi yemekleri tüketmeye özen gösterirler Böylece geleneksel yemeklerin unutulmaması sağlanır. Geleneksel müzikler eşliğinde dans edilerek bunların bir sonraki nesil tarafından öğrenilmesi ve yaşatılmasına katkıda bulunulur (K.1, K.2, K.3, K.4). Ayrıca Tepgeç/Tepreş gençlerin tanışmasına aracılık eder (K.2, K.3).

3.5 Tepgeç/Tepreş ve Çift kimlilik

Kırım ve Türk bayraklarıyla süslenmiş bir meydan etrafında, Kırım ve Türk milli marşlarının okunmasıyla başlayan Tepgeç/Tepreş çift kimlikli bir yapı arz eder. “Tepreş alanındaki Tatarlığa ve Türklüğe ait kullanılan kimi semboller Kırım Tatarlarının bu anlamda taşıdıkları çift kimlikli yapılarını ortaya koyar. Hem anavatan Kırım’a ait bir Kırımlılığa, hem de Türkiye’deki Türklüğe yapılan göndermeler, Tepreşin hem Kırım’a hem de Türkiye’ye dönük iki farklı yüzünün bir göstergesidir. Örneğin hem Türk hem de Kırım milli marşının art arda seslendirilmesi, Tepreş alanlarının hemen her tarafına yan yana asılan hem Türk hem de Tatar bayrakları en az çift yüzü olan diasporik kimliğin bir örneğidir.”(Ersoy 2008: 52).

Aydın, diaspora ve diaspora milliyetçiliği kavramlarını vurguladığı çalışmasında Tepgeç/Tepreş’ten bahseder. Ayrıca Tepgeç/Tepreş’in diaspora içinde korunmuş sosyal uygulamalardan biri olduğunu, canlı olarak korunduğunu, bu yönüyle Tepgeç/Tepreş’in Tatar aydınlarca kolektif bellek unsuru olarak modern Kırım Tatar kimliğinin oluşturulmasında kullanıldığını belirtir (Aydın, 2000:74).

3.6 Küreselleşme ve Tepgeç/Tepreş

“XX. yüzyılın sonlarında hareketlenen ve XXI. Yüzyıla damgasını vurması beklenen kültür olaylarının başında “küreselleşme” ve bunun doğal sonucu olarak küreselin dışında kalmış yerel kültür ürün ve verimlerinin “değer kazanma” süreçleri olacaktır.” (Oğuz, 2002:39). Tepgeç/Tepreş, kutlana gelen bir mevsimlik bayram olarak küresellik karşısında henüz zarar görmemiştir. Aksine küresel olana karşı yerelin alternatif olarak sunulmasına bir örnek olarak gösterilebilir.

Sonuç

Kültür, toplumsal düzeni sağlayan, topluma kimlik kazandıran, toplumsal dayanışma ve birlik duygusu yaratan ve toplumsal kişiliğin oluşmasını sağlayan bir bütünlüktür. Bu bütünlüğü oluşturan öğelerden biri de bayramlar olarak kabul edilebilir. İnsanoğlunun doğa karşısındaki tavrının neticesinde baharın gelmesi karşısında duyulan sevinç, hemen her coğrafyada adı her ne olursa olsun bir bahar bayramı kutlamasını karşımıza çıkarmaktadır. Tabiatın ve iklimin insan yaşamı ve zihnini şekillendirmesiyle takvime bağlanan mevsimlik bayramlardan bahar bayramları, birçok ritüeli içinde barındırma, toplumdaki bireyler arasındaki dayanışma ve paylaşma duygusunu artırma ve bireyleri birbirine yaklaştırma yönleriyle işlevseldir.

Mevsimlik bahar bayramı olan Tepgeç/Tepreş, Kırım, Dobruca ve Türkiye’de kutlanmaktadır. Türkiye’de Eskişehir ve Ceyhan’da kutlanmaktadır. Ceyhan’da bugün kutlanan haliyle Tepgeç/Tepreş bayramının geçmişi ve bugünü üzerine düşünecek olursak, toplumlar geçmişlerinde var olmayan bir uygulamayı bir anda yaratamazlar. Ceyhan’da yaşayan Kırım Türklerinin de anavatan da böyle bir bayramları olmasa muhtemelen hatırlamayacak ve kutlamayacaklardı. Ceyhan’da bu bayramın son on yıldır sistematik bir şekilde yapıldığı da düşünülürse, bu tip mevsimlik bayramlar toplumun dönemsel sıkıntıları nedeniyle unutulsa da, toplum düzeni kurulur kurulmaz ya da toplumda ihtiyaç belirdiğinde yeniden hatırlanır, diyebiliriz. Ceyhan’da yaşayan Kırım Türkleri de çeşitli nedenlerle doğan ihtiyaçtan bu bayramı yeniden canlandırmışlar ve son on yıldır kutlanır hale getirmişlerdir. Ayrıca Tepgeç/Tepreş, Kırım’dan göç eden Adana ve yakın illerle Ceyhan’ın değişik yerlerinde yaşayan Kırım Türklerini bir araya getirerek onlara kültürel bağlarını hatırlatma işlevini yüklenmiştir. Tepgeç/Tepreş’in kutlanma zamanı, Mayıs ayının ilk ya da ikinci pazarı olarak tercih edilmektedir. Pazar gününün seçilmesi, günümüz çalışma şartlarından kaynaklanmaktadır. Tepgeç/Tepreş’in kutlanma yeri başta Yelibel köyüyken, sonraları Çakaldere köyü olarak değiştirilmiştir. Seçilen her iki alan ağaçlarla kaplı, sulak, yüksek ve yeşil bir alan olması nedeniyle tercih edilmektedir.

Tepgeç/Tepreş, baharın gelmesiyle kutlanan, kültürel izleri aktaran, birlik olma hissini kuvvetlendiren, sosyal işlevi olan ve ağırlıklı şölen havasında geçen, bu yönüyle Türk kültürünün izlerini taşıyan, dans ve müziğin etkin olarak kullanımından kaynaklı eğlence yönü olan, genellikle yüksek ağaçlık ve sulak yerde yapılmasıyla kültürleri hatırlatan bir mevsimlik bayram olarak tanımlanabilir. Tepgeç/Tepreş, Kırım ve Türk bayraklarıyla süslenmiş bir meydan etrafında, Kırım ve Türk milli marşlarının okunmasıyla başlar ve bu yönüyle çift kimlikli bir bayramdır. Tepgeç/Tepreş bugün Ceyhan’da kutlandığı şekliyle Kırım Türkleri arasında Nevruz ve Hıdrellez’in yerini almıştır. On yıldan beri kutlana gelen ve mevsimlik bir bayram olan Tepgeç/Tepreş, küreselleşme karşısında yerelin alternatif olarak sunulmasında örnek olarak gösterilebilir.

TEPGEÇ/TEPREŞ'TE ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR

TEPREÇ ŞENLİĞİNE HOŞGELDİN
YELLİBEL KÖYÜ MUHTARLIĞI

KAYNAKÇA

a)Yazılı Kaynaklar

- ARTUN, Erman (2002), “Türk Halk Kültüründe Nevruz”, Türk Kültüründe Nevruz V. Uluslar Arası Bilgi Şöleni Bildirileri, (15-16 Mart 2002: Diyarbakır), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, ss. 17-25, Ankara.
- AYDIN TUTKU, Filiz (2000), A Case in Diapora Nationalism : Crimean Tatars in Turkey, The Institute of Economics and Social Sciences of Bilkent University (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- BAYRAKTAR Zülfikar ve SAÇKESEN Ahmet (2012), “Eskişehir Kırım Tatar Türklerinde Tepreş Şenlikleri”, Jasss Dergisi , c.5, ss.49-61, Fransa.
- BUSHAKOV, V.Anatoliyovych (2013), On Origin of the Noghay Holiday Tepreş and Its Name and on the Crimean Tatar Holiday Dervıza, The World Of Orient, Ukrayna Ulusal Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü, Kiev.
- EKİCİ, Metin (2002), “Kutsanma ve Kutlama Anlayışında Nevruz”, Türk Kültüründe Nevruz V. Uluslar Arası Bilgi Şöleni Bildirileri, (15-16 Mart 2002: Diyarbakır), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, ss. 60-70, Ankara.
- ERSOY, İlhan (2008), “Diaspora ve Kimlik: Eskişehir ve İstanbul’da Yaşayan Kırım Tatarlarında Çoklu Kültürel Kimliğin İfade Alanı Olarak Tepreş”, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir.
- KOCA, Salim (2002), “Eski Türklerde Bayram ve Festivaller.” Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, C.3,s.52., Ankara.
- OĞUZ, M. Öcal (2002), Kürselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- OĞUZ, M. Öcal ve KASIMOĞLU Seval (2005),Tepreş Şöleni (Eskişehir), Türkiye’de 2005 Yılında Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları, Ankara.
- ÜLKÜSAL, Müstecip (1987), Dobruca ve Türkler, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- YURTSEVER, M.Vani (1973), “Hıdrellez-Tepreş”, Emel Dergisi, S.77, ss.41-42, İstanbul.

b)İnternet Kaynakları

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/bts> (E.T. 29.10.2013).

www.esk-kirimderneği.org/tepres.html (E.T. 11.05.2012).

www.kirimderneği.org/istanbul/bahcesaray/bulten.asp?sayı=13&yazı=4 (E.T.11.05.2012)

c)Sözlü Kaynaklar

Kaynak kişilerle ilgili bilgiler, “ad-soyad, yaş, doğum yeri, öğrenim durumu, mesleği” sıralaması göz önünde bulundurularak verilmiştir.

K.1 Timur BERK, 34 yaşında, Dobriç(Hacıoğlu-Pazarcık), Üniversite Mezunu, Elektronik Mühendisi.

K.2 Fatma AKGÜL, 70 yaşında, Yellibel Köyü, Okuryazarlığı Yok, Ev Hanımı.

K.3 Mübin AKGÜL, 76 yaşında, Yellibel Köyü, Ortaokul Mezunu, İşçi

K.4 Kemal İLTİN, 48 yaşında, Yellibel Köyü, Lise Mezunu, Esnaf.

K.5 Mükremin DUYGUN, 51 yaşında, Mustafabeyli Köyü, Üniversite Mezunu, Öğretmen.